

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Warszawie

LWA – 4101-08-02/2012

P/12/094

Tekst ujednolicony

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Warszawie

ul. Filtrowa 57, 02-056 Warszawa

T +48 22 444 57 72, F +48 22 444 57 62

lwa@nik.gov.pl

Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-14, 00-950 Warszawa 1

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/12/094 – Profilaktyka narkomanii w szkołach
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Warszawie
Kontroler	Krzysztof Łączyński, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 82694 z dnia 19 września 2012 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Publiczna Szkoła Podstawowa nr 4 im. Św. Kazimierza Jagiellończyka w Radomiu, ul. Wyścigowa 49, 26-600 Radom (zwana dalej „Szkołą”)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Aurelia Michałowska, Dyrektor Szkoły. (dowód: akta kontroli str. 4)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność kontrolowanej jednostki w zakresie profilaktyki narkomanii w latach szkolnych 2010/2011 i 2011/2012.

Uzasadnienie oceny ogólnej

W Szkole opracowano szkolny program profilaktyki (zwany dalej „SPP”) na podstawie przeprowadzonego w roku szkolnym 2009/2010 rozpoznania stanu zagrożenia uczniów uzależnieniem od substancji psychoaktywnych. Szkoła zrealizowała działania z zakresu profilaktyki uzależnień, w tym narkomanii m.in. objęto uczniów oddziałów klas IV – VI programem profilaktyczno-wychowawczym „Dokonaj właściwego wyboru”, zapewniono rodzicom uczniów udział w zajęciach z zakresu profilaktyki i wychowania, współpracowano z instytucjami wspierającymi szkolną działalność profilaktyczną, opracowano procedurę postępowania w sytuacjach szczególnych zagrożeń zgodną z „Krajowym programem zapobiegania niedostosowaniu społecznemu i przestępczości wśród dzieci i młodzieży” oraz zatrudniono psychologa zajmującego się również profilaktyką uzależnień.

Stwierdzone nieprawidłowości polegały na: nierzetelnym opracowaniu szkolnego programu profilaktyki, niezrealizowaniu dwóch zaplanowanych w SPP działań dotyczących kontaktów uczniów z substancjami uzależniającymi, a także niedokonywaniu oceny skuteczności podejmowanych przez szkołę działań z powyższego zakresu.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Planowanie działań z zakresu profilaktyki narkomanii

1.1. Szkolny Program Profilaktyki

Zgodnie z załącznikiem nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół¹, działalność edukacyjna

¹ Dz. U z 2009 r. Nr 4, poz.17.

szkoły jest określona m.in. przez program profilaktyki dostosowany do potrzeb rozwojowych uczniów oraz potrzeb danego środowiska, obejmujący wszystkie treści i działania o charakterze profilaktycznym.

Zgodnie ze statutem Szkoły przygotowanie szkolnego programu profilaktyki należało do zadań wicedyrektora szkoły, zaś uchwalała je Rada Pedagogiczna po zasięgnięciu opinii Rady Rodziców i Samorządu Uczniowskiego.

(dowód: akta kontroli, str. 9, 40, 60, 348-349)

Podjęmowanie działań w zakresie profilaktyki wychowawczej, w tym: przygotowywanie projektów SPP i programu wychowawczego oraz wspieranie działań z zakresu profilaktyki wychowawczej prowadzonych przez nauczycieli - należało do pedagoga szkolnego oraz psychologa szkolnego.

(dowód: akta kontroli, str. 65-66, 86-95)

W okresie objętym kontrolą pedagodzy ani psycholog nie uczestniczyli w żadnych formach podnoszenia kwalifikacji zawodowych w zakresie metod konstruowania SPP.

(dowód: akta kontroli, str. 253, 257, 264, 272)

W okresie objętym kontrolą w Szkole obowiązywały dwa SPP, przyjęte zgodnie z trybem określonym w art. 54 ust. 2 pkt. 1b ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty²:

- realizowany w roku szkolnym 2010/2011 – przyjęty we wrześniu 2010 r.,
- realizowany w roku szkolnym 2011/2012 – przyjęty w sierpniu 2011 r.

(dowód: akta kontroli, str. 100-116, 348-349)

Programy oparto o diagnozę stanu zagrożenia uczniów Szkoły uzależnieniem od substancji psychoaktywnych, którą w roku szkolnym 2009/2010 przeprowadzono za pomocą:

- ankiet przeprowadzonych wśród 128 uczniów klas szóstych w ramach obejmującego wszystkie szkoły radomskie programu „Narkotyki albo życie”. Ankietę przeprowadzono we wrześniu 2009 r. (ankieta wstępna) oraz w listopadzie 2009 r. (ankieta ewaluacyjna) według wzoru opracowanego w Wydziale Edukacji, Sportu i Turystyki Urzędu Miejskiego, zaś jej wyniki opracowała psycholog szkolna. Ankietę nie zawierała pytań o osobiste kontakty z narkotykami, wykazała natomiast, że 8% uczniów wskazuje szkołę jako miejsce, „w którym ludzie zapoznają się z narkotykami”.

(dowód: akta kontroli, str. 145, 153-159)

- ankietę przeprowadzonej wiosną 2010 r. w klasach 3 – 5 w zakresie problemów wychowawczych. 402 z 404 ankietowanych uczniów udzieliło w jej trakcie negatywnej odpowiedzi na temat zetknięcia się na terenie Szkoły ze zjawiskiem zażywania narkotyków.

(dowód: akta kontroli, str. 145, 160-164)

- ankietę przeprowadzonej w tym samym okresie wśród rodziców uczniów klas 4 – 6 w zakresie ogólnej oceny Szkoły, w której 97% ze 105 respondentów poziom bezpieczeństwa w Szkole oceniło jako wystarczający.

(dowód: akta kontroli, str. 145, 165-166)

Przeprowadzona diagnoza była w kolejnych latach uzupełniana o wyniki:

- wypełnianych przez wychowawców klas „arkuszy informacji o klasie”. W żadnym z arkuszy nie stwierdzono symptomów używania substancji psychoaktywnych przez uczniów.

² Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 ze zm.

(dowód: akta kontroli, str. 145, 172-173, 176)

- wywiadów środowiskowych prowadzonych przez wychowawców oraz pedagoga szkolnego w miejscu zamieszkania uczniów o stwierdzonych problemach wychowawczych z wykorzystaniem „arkuszy diagnozujących środowisko rodzinne ucznia”, w których w żadnym przypadku nie odnotowano informacji o zagrożeniu dzieci kontaktem z narkotykami na terenie domu rodzinnego (rodziny zastępczej).

(dowód: akta kontroli, str. 145, 174-175, 177)

- indywidualnych rozmów prowadzonych z uczniami, rodzicami i nauczycielami przez pedagoga i psychologa szkolnego, które w roku szkolnym 2009/2010 w 94 przypadkach (w roku 2010/2011 – w 38 przypadkach, w roku 2011/2012 – w 32 przypadkach) dotyczyły m.in. profilaktyki uzależnień, w żadnym przypadku nie wskazując faktycznych kontaktów uczniów z narkotykami.

(dowód: akta kontroli, str. 145, 246, 250, 267)

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że wyniki wszystkich wymienionych działań „pozwoły na sformułowanie wniosku, że uczniowie Szkoły nie mieli kontaktów ze środkami uzależniającymi”.

Szkoła nie udokumentowała w odrębnym dokumencie wyników diagnozy i wniosków.

(dowód: akta kontroli, str. 145)

Wśród celów działań profilaktycznych określonych w SPP na lata 2010/2011 oraz 2011/2012 wskazano m.in.: kształtowanie właściwych relacji społecznych, uświadamianie uczniom sposobów zapobiegania sytuacjom zagrażającym ich bezpieczeństwu oraz właściwego reagowania w tych sytuacjach, zapobieganie uzależnieniom.

Treść obydwu SPP zawierała: działania zaplanowane do realizacji, spodziewane efekty ich realizacji, osoby odpowiedzialne za działania, terminy realizacji. Działania zostały ujęte w czterech obszarach problemowych (bezpieczeństwo uczniów, rozwijanie umiejętności społecznych, porządek i czystość w szkole, profilaktyka wychowawcza). SPP nie przewidywały działań adresowanych do rodziców oraz nauczycieli.

Dokonywanie ewaluacji działań podejmowanych w ramach realizacji SPP należało do wychowawców klas. Wychowawcy klas byli zobowiązani do prezentowania wyników ewaluacji w sprawozdaniu wychowawcy przedstawianym dwukrotnie w roku na posiedzeniu rady pedagogicznej.

SPP nie zawierały zapisów dotyczących sposobu przeprowadzenia ewaluacji.

(dowód: akta kontroli, str. 100 – 116)

SPP przewidywały w zakresie profilaktyki narkomanii realizację następujących działań:

- przeprowadzenie w każdej klasie poziomu 3 - 5 ankiety dot. problemów wychowawczych w danej klasie i kontaktów uczniów z substancjami uzależniającymi, zaplanowane do realizacji przez wychowawców klas w okresie kwiecień – czerwiec. Spodziewanym efektem miała być diagnoza atmosfery wychowawczej w poszczególnych klasach,
- dostosowanie tematyki godzin wychowawczych w klasach 4 – 6 do wyników wyżej wymienionej ankiety przeprowadzonej w poprzedzającym roku szkolnym, realizowane przez wychowawców w toku całego roku szkolnego. Jako efekt działania wskazano poprawę atmosfery wychowawczej w klasach,

- przeprowadzenie wśród uczniów kl. 4 - 6 przez wychowawców, pedagoga lub psychologa szkolnego cyklu zajęć edukacyjnych pn. „Dokonaj właściwego wyboru”, realizowanego w toku całego roku szkolnego. Efektem działania miało być: uświadomienie uczniom wpływu środków uzależniających na życie człowieka, przygotowanie do świadomych wyborów dotyczących własnego zdrowia. Zadanie zaplanowano jako pracę ciągłą.

Zaplanowane w SPP działania nie obejmowały programów profilaktycznych o potwierdzonej skuteczności, np. umieszczonych w Banku Programów Profilaktycznych Ośrodka Rozwoju Edukacji (zwanego dalej: „ORE”), rekomendowanych przez KBPN, czy też zamieszczonych w bazie EMCDDA.

(dowód: akta kontroli, str. 106-108, 115-116)

Zarówno SPP na rok szkolny 2010/2011, jak i na rok szkolny 2011/2012 przewidywał w zakresie profilaktyki narkomanii realizację tych samych działań. Brak corocznej aktualizacji SPP Dyrektor Szkoły wyjaśniła brakiem takiej potrzeby w sytuacji, kiedy wszystkie działania diagnostyczne stale wskazywały na brak kontaktów uczniów Szkoły ze zjawiskiem używania substancji psychoaktywnych.

(dowód: akta kontroli, str. 183)

SPP nie zawierały mierzalnych wskaźników pozwalających obiektywnie ocenić stopień realizacji określonych w nich celów, a także stopień osiągnięcia zakładanych efektów działań.

(dowód: akta kontroli, str. 106-108, 115-116)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W ocenie NIK SPP były opracowane nierzetelnie. Świadczą o tym:

- brak mierzalnych celów oraz efektów zadań ujętych w SPP. Nieopracowanie wskaźników realizacji celów lub działań uniemożliwia dokonanie obiektywnej weryfikacji tego, czy cele oraz efekty zostały osiągnięte, a także oceny skuteczności całego SPP, jak i ujętych w nim poszczególnych działań;

- sformułowanie w SPP dwóch z trzech działań w sposób ogólnikowy, których realizacja nie prowadzi do osiągnięcia założonych celów: (dot. zadań polegających na przeprowadzeniu w klasach 3 – 5 ankiet dot. problemów wychowawczych w danej klasie i kontaktów uczniów z substancjami uzależniającymi, a następnie dostosowanie tematyki godzin wychowawczych do wyników ankiet). Zakładane efekty tych działań w postaci: „diagnozy atmosfery wychowawczej w poszczególnych klasach” oraz „poprawy atmosfery wychowawczej w klasach” nie służą, w ocenie NIK, osiągnięciu celu SPP określonego jako „zapobieganie uzależnieniom”,

- niezaplanowanie w SPP działań skierowanych do nauczycieli, co było niezgodne z wymogiem art. 54 ust. 2 pkt. 1b ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę na fakt, iż żadne z zaplanowanych w SPP działań nie było działaniem o potwierdzonej skuteczności. Propozycje działań o potwierdzonej skuteczności stanowią działania rekomendowane przez Ośrodek Rozwoju Edukacji, Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii, EMCDDA.

Izba nie podziela przedłożonej przez Dyrektora Szkoły argumentacji, iż powodem nieskorzystania ze wskazanych wyżej programów były wyniki diagnozy zagrożeń Szkoły zjawiskiem narkomanii, wskazujące na brak kontaktów uczniów z narkotykami, bowiem profilaktyka powinna obejmować również działania

skierowane do uczniów, którzy nie wykazują zachowań ryzykownych, w celu ukształtowania pożądanych postaw na kolejne etapy edukacyjne.

(dowód: akta kontroli, str. 144)

1.2. Plany doskonalenia nauczycieli

Opis stanu
faktycznego

Na lata szkolne objęte kontrolą w Szkole przygotowano Plany Wewnątrzszkolnego Doskonalenia Nauczycieli (zwane dalej „WDN”).

(dowód: akta kontroli, str. 188-195)

Działania przewidziane w WDN zostały zaplanowane m.in. na podstawie ankiet przeprowadzanych corocznie wśród nauczycieli. Żaden z ankietowanych nauczycieli nie wskazał potrzeby podniesienia swoich kwalifikacji w zakresie doskonalenia umiejętności z zakresu profilaktyki narkomanii lub profilaktyki uzależnień.

(dowód: akta kontroli str. 196)

WDN na rok szkolny 2010/2011 oraz WDN na rok szkolny 2011/2012 nie przewidywały szkoleń dotyczących doskonalenia umiejętności profilaktycznych nauczycieli.

(dowód: akta kontroli str. 188-195)

Pośrednio profilaktyki narkomanii dotyczyło zaplanowane w WDN na rok szkolny 2011/2012 szkolenie z zakresu bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w Internecie, które odbyło się w dniu 14 marca 2012 r. w formie seminarium zorganizowanego przez Radomski Oddział Doskonalenia Nauczycieli. Seminarium było prowadzone przez przedstawicieli Policji. W seminarium uczestniczyło dwóch nauczycieli ze Szkoły (pedagog i nauczyciel informatyki). Program szkolenia obejmował m.in. możliwości ograniczania dostępu uczniów do stron propagujących używanie narkotyków (w tym tzw. dopalaczy).

(dowód: akta kontroli, str. 190, 194, 195, 212)

Ponadto w związku z przystąpieniem Szkoły do II edycji Ogólnopolskiego Konkursu „Bezpieczna Szkoła – Bezpieczny Uczeń” na rok szkolny 2012/2013 Dyrektor Szkoły skierowała pedagog szkolną i dwóch nauczycieli na dwusemestralne szkolenie pn. „Bezpieczna szkoła 2013”, w programie którego zamieszczono temat „Narkomania w szkole – prawo, doświadczenia, profilaktyka”.

(dowód: akta kontroli str. 213-215)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

1.3. Procedury postępowania w sytuacjach szczególnych zagrożeń

Opis stanu
faktycznego

W Szkole nie opracowano strategii działań wychowawczych i zapobiegawczych oraz interwencyjnych wobec dzieci zagrożonych uzależnieniem, o której mowa w § 10 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem³ (zwanego dalej „rozporządzeniem z dnia 31 stycznia 2003 r.”).

Statut Szkoły⁴ nie przewidywał opracowania takiej strategii.

(dowód: akta kontroli str. 5-85)

W okresie objętym kontrolą w Szkole funkcjonowały „Procedury Postępowania Nauczycieli w Sytuacjach Szczególnych Zagrożeń. Metody Współpracy Szkoły

³ Dz. U. z 2003 r. Nr 26, poz.226

⁴ Przyjęty dnia 15 września 2010 r. i zmieniony następnie dnia 13 marca 2012 r.

z *Policją*” opracowane przez Zespół Wychowawczy Szkoły na podstawie materiałów zawartych w projekcie Krajowego Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przestępczości Wśród Dzieci i Młodzieży⁵.

Procedury te były zgodne z programem modułowym zawartym w wymienionym powyżej Programie Krajowym.

(dowód: akta kontroli str. 218-220, 227)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia planowanie działań z zakresu profilaktyki narkomanii, mimo stwierdzonej nieprawidłowości polegającej na nierzetelnym opracowaniu szkolnego programu profilaktyki.

2. Wdrażanie działań z zakresu profilaktyki narkomanii

2.1. Realizacja działań profilaktycznych

Opis stanu
faktycznego

Z zaplanowanych w SPP trzech działań profilaktycznych w okresie objętym kontrolą zrealizowano jedno zadanie pn. Program profilaktyczno – wychowawczy „Dokonaj właściwego wyboru”.

Realizacja zadania polegała na włączeniu stosownych zagadnień edukacyjnych do „Obowiązkowej tematyki godzin wychowawczych”, przedstawionej w Szkolnych Programach Wychowawczych na każde z lat szkolnych objętych kontrolą i przeprowadzeniu przez wychowawców klas zajęć w wymiarze:

w roku szkolnym 2010/2011:

- we wszystkich sześciu klasach piątych - od 1 do 4 godzin rocznie,
- we wszystkich sześciu klasach szóstych – od 1 do 2 godzin rocznie;

w roku szkolnym 2011/2012:

- we wszystkich sześciu klasach piątych - od 1 do 4 godzin rocznie,
- w pięciu z sześciu klas szóstych - 4 godzin, w jednej klasie – 2 godzin.

(dowód: akta kontroli, str. 228)

W tej samej „obowiązkowej tematyce” dla każdego z lat okresu objętego kontrolą ujęto ponadto zajęcia dla klas szóstych pn. „Pułapki współczesnego świata – uzależnienia”, które zrealizowano we wszystkich tych klasach w wymiarze jednej godziny.

(dowód: akta kontroli, str. 127, 229)

Wymienione powyżej zajęcia prowadzono w oparciu o opracowane przez wychowawców klas scenariusze dostosowane do rozwojowego poziomu uczniów.

(dowód: akta kontroli, str. 273-347)

Łącznie w roku szkolnym 2010/2011 we wszystkich sześciu klasach piątych przeprowadzono 24 godziny zajęć poświęconych informacji o uzależnieniach i profilaktyce uzależnień oraz 14 godzin takich zajęć we wszystkich sześciu klasach szóstych.

W roku szkolnym 2011/2012 we wszystkich sześciu klasach piątych przeprowadzono łącznie 20 godzin o ww. tematyce oraz we wszystkich sześciu klasach szóstych – 28 godzin

(dowód: akta kontroli, str. 228-229)

Zajęcia edukacyjne realizowane były w formach dostosowanych do poziomu rozwojowego uczniów. Obok typowych form lekcyjnych wykorzystywano w nich

⁵ przyjętego przez Radę Ministrów dnia 13 stycznia 2004 r.

formy konkursów, projekcji filmowych w powiązaniu z dyskusją oraz formę swobodnej rozmowy.

(dowód: akta kontroli, str. 144, 273-347)

W okresie objętym kontrolą w Szkole nie realizowano wskazanej w SPP, planowanej corocznie na okres kwiecień – czerwiec, ankietyzacji uczniów w zakresie kontaktów z substancjami uzależniającymi, a – w konsekwencji – tematyki godzin wychowawczych nie dostosowywano do jej wyników.

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że „zapis dotyczący tej kwestii w SPP uwzględniał realizację działania w *miarę potrzeb*, które w latach [objętych kontrolą] nie były zgłaszane zarówno przez uczniów, jak i ich rodziców i nauczycieli”.

(dowód: akta kontroli, str. 183)

W okresie objętym kontrolą w Szkole przeprowadzono następujące profilaktyczne działania edukacyjne nieujęte w żadnym z Programów:

- w roku szkolnym 2010/2011 pedagodzy i psycholog przeprowadzili sześć pogadanek dla uczniów wszystkich klas szóstych pn. „Stop dopalaczom”,
(dowód: akta kontroli, str. 250, 254)
- w tym samym roku szkolnym psycholog przeprowadziła indywidualne rozmowy psychoedukacyjne w zakresie profilaktyki uzależnień i treningu umiejętności odmawiania w sytuacjach presji grupy (46 uczniów),
(dowód: akta kontroli, str. 146, 254)

W objętym kontrolą okresie w Szkole realizowano działalność informacyjną w zakresie problemów uzależnienia (w tym – od środków psychoaktywnych) w formach:

- gromadzenia w bibliotece szkolnej oraz gabinecie pedagoga i psychologa szkolnego książek, czasopism i ulotek dotyczących wskazanej problematyki,
- prowadzenia strony internetowej zawierającej informacje i poradnictwo dla rodziców,
- rozpowszechniania wśród rodziców ulotek informacyjnych „Rodzicu chroń dziecko przed chorobą uzależnień”.

(dowód: akta kontroli str. 146)

Opisane działania miały charakter działań, o których mowa w § 2 pkt. 2 rozporządzenia z dnia 31 stycznia 2003 r.

W Szkole prowadzono współpracę z rodzicami w zakresie działań wychowawczych i profilaktycznych w formach:

- stałego poradnictwa indywidualnego,
- w roku szkolnym 2009/2010 - umożliwianie rodzicom udziału w zajęciach prowadzonych w wymienionym Ośrodku oraz w Caritas Diecezji Radomskiej, organizowaniu prelekcji dla rodziców prowadzonych przez Stowarzyszenie Markon oraz pedagoga szkolnego,
- w roku szkolnym 2010/2011 – organizowanie dla rodziców uczniów klas piątych i szóstych prelekcji pn. „Profilaktyka uzależnień – stop dopalaczom” prowadzonych przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej,
- w roku szkolnym 2011/2012 pedagog i psycholog szkolne zorganizowały warsztaty dla rodziców, będące elementem realizowanego przez Radomski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli programu „Szkoły i rodziny razem w regionach europejskich”. W warsztatach udział wzięło 10 matek

z rodzin dysfunkcyjnych spośród 20 indywidualnie zaproszonych na podstawie wskazań pedagoga i psychologa szkolnego. Tematyka zajęć obejmowała m.in. budowanie skutecznej komunikacji z dzieckiem jako podstawy dla profilaktyki uzależnień.

(dowód: akta kontroli str. 146-147, 240-245, 255, 260, 262)

Opisane działania miały charakter działań, o których mowa w § 2 pkt. 3 rozporządzenia z dnia 31 stycznia 2003 r.

W okresie objętym kontrolą Szkoła współpracowała z różną częstotliwością z instytucjami wspierającymi szkolną działalność profilaktyczną:

- Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej, z którego pracownikami prowadzono konsultacje dotyczące sytuacji poszczególnych rodzin i środowisk

(dowód: akta kontroli, str. 150)

- rodzinnymi placówkami opiekuńczo – wychowawczymi, z którymi współpracowano w zakresie określania środowiska wychowawczego uczniów przebywających w rodzinnych domach dziecka

(dowód: akta kontroli, str. 150-151)

- kuratorami sądowymi pełniącymi nadzór nad rodzinami uczniów zagrożonych patologiami społecznymi

(dowód: akta kontroli, str. 150)

- Centrum Aktywności Lokalnej. Wiosną 2012 r. uczniów Szkoły zachęcono do udziału w konkursie plastycznym „Uzależnieniom – stop” zorganizowanym przez Centrum oraz Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w ramach festynu rodzinnego dla mieszkańców dzielnicy, na terenie której zlokalizowana jest Szkoła.

(dowód: akta kontroli str. 152, 262,)

- Miejskim Ośrodkiem Sportu i Rekreacji oraz Klubem Wodnik w zakresie upowszechniania wśród uczniów zainteresowań zdrowym stylem życia i sportem.

(dowód: akta kontroli str. 151)

- Caritas Diecezji Radomskiej w zakresie kierowania do świetlicy socjoterapeutycznej dzieci z rodzin zagrożonych patologiami wychowawczymi.

(dowód: akta kontroli str. 151)

- wiosną 2011 r. uczniowie klas szóstych brali udział w programie „Znajdź właściwe rozwiązanie” organizowanym przez stację Sanepid w Radomiu. Program zasadniczo dotyczył profilaktyki palenia tytoniu, zawierając także treści dotyczące uzależnień od substancji psychoaktywnych. Zorganizowano konkurs plastyczny pn. „Nałogom – Nie”.

(dowód: akta kontroli str. 237-239)

- Policją, do której kierowano wnioski o częstsze patrolowanie okolic szkoły oraz monitorowanie terenu boiska szkolnego w godzinach wieczornych i dni wolne.

(dowód: akta kontroli str. 150)

Opisane działania były działaniami, o których mowa w § 10 pkt. 10 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r.

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie

stwierdzono nieprawidłowość polegającą na niezrealizowaniu dwóch z trzech działań zaplanowanych w Szkolnych Programach Profilaktyki na lata szkolne 2010/2011 i 2011/2012 – to jest przeprowadzania wśród uczniów w okresie kwiecień – czerwiec każdego roku ankiety dotyczącej m.in. kontaktów z substancjami uzależniającymi oraz dostosowywania do jej wyników tematyki godzin wychowawczych.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Uwagi NIK dotyczą sposobu realizacji działań z zakresu profilaktyki narkomanii. Izba dostrzega fakt podejmowania przez Szkołę szeregu działań o charakterze wychowawczym i zapobiegawczym z zakresu profilaktyki narkomanii, zwracając jednakże uwagę, iż zdecydowana większość tych działań nie była zaplanowana w SPP. Działania prowadzone w Szkole miały charakter działań incydentalnych, niezaplanowanych, niepowiązanych bezpośrednio z celami określonymi w SPP oraz niepowiązanych z wynikami diagnozy. NIK nie kwestionuje możliwości uzyskania pozytywnych efektów tak prowadzonych działań, zwraca jednakże uwagę, że działania w zakresie profilaktyki powinny mieć charakter systemowy, wynikający z rzetelnie opracowanego SPP, powiązanego systemowo z innymi programami Szkoły dotyczącymi nauczania i wychowania.

2.2. Profilaktyka używania przez młodzież tzw. dopalaczy

Opis stanu
faktycznego

W objętym kontrolą okresie w SPP nie ujęto profilaktyki używania tzw. dopalaczy, ani nie wykorzystano żadnego z działań profilaktycznych wskazanych w ofercie działań profilaktycznych adresowanych do dyrektorów szkół, kadry pedagogicznej, rodziców, uczniów oraz organów prowadzących przygotowanej przez Główny Inspektorat Sanitarny, Komendę Główną Policji, Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii oraz Ośrodek Rozwoju Edukacji, przekazanej w marcu 2011 r. dyrektorom placówek oświatowych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że odpowiedni zapis w SPP w roku szkolnym 2010/2011 nie mógł pojawić się z uwagi na fakt, iż „Oferta działań profilaktycznych” pochodziła z marca 2011 r., a więc gdy SPP już obowiązywał. Natomiast uczniowie zostali objęci wówczas zajęciami z zakresu profilaktyki dopalaczy, prowadzonymi przez psychologa szkolnego i pedagoga, a także wychowawców. W roku szkolnym 2011/2012 problematyka dopalaczy została włączona do planowanych działań z zakresu profilaktyki uzależnień prowadzonych w ramach godzin wychowawczych.

(dowód: akta kontroli, str. 183)

W roku szkolnym 2010/2011 pedagodzy szkolni i psycholog prowadzili poświęcone dopalaczom pogadanki pt. „Stop dopalaczom” w klasach szóstych, a także zorganizowali dla rodziców uczniów klas piątych i szóstych prelekcje specjalisty z Ośrodka Interwencji Kryzysowej pn. „Profilaktyka uzależnień – stop dopalaczom”.

(dowód: akta kontroli, str. 147, 250, 251, 254, 255)

W marcu 2012 r. pedagog szkolna wraz z nauczycielką informatyki wzięły udział w prowadzonym przez policjantów seminarium dotyczącym bezpieczeństwa dzieci w Internecie, w którego tematyce poruszane było m.in. zjawisko zachęcania dzieci do używania dopalaczy na stronach internetowych.

(dowód: akta kontroli, str. 212)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

2.3. Ewaluacja Szkolnych Programów Profilaktyki

Dokonywanie ewaluacji działań podejmowanych w ramach realizacji SPP należało do wychowawców klas. Wychowawcy klas byli zobowiązani do prezentowania wyników ewaluacji w sprawozdaniu wychowawcy przedstawianym dwukrotnie w roku na posiedzeniu rady pedagogicznej.

SPP nie zawierały zapisów dotyczących sposobu przeprowadzenia ewaluacji.

(dowód: akta kontroli, str. 100-116)

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że w SPP nie zapisano metod ewaluacji, jednakże rezultaty podejmowanych działań były przedmiotem pracy Zespołu ds. Ewaluacji Pracy Szkoły.

(dowód: akta kontroli, str. 179)

W okresie objętym kontrolą w Szkole nie prowadzono ewaluacji działań przeprowadzonych w zakresie profilaktyki uzależnień.

Wicedyrektor Szkoły wyjaśniła, że w planach ewaluacji wewnętrznej na lata szkolne 2010/2011 i 2011/2012 nie uwzględniono działalności profilaktycznej szkoły (z zakresu profilaktyki uzależnień), ponieważ na podstawie wyników ewaluacji za rok szkolny 2009/2010 oraz wyników ankiet przeprowadzonych wśród uczniów w tym zakresie, nie stwierdzono braku działań w tej tematyce oraz realnego zagrożenia dla uczniów.

(dowód: akta kontroli, str. 181)

Realizację działań profilaktycznych oceniano na posiedzeniach Rady Pedagogicznej kończących kolejne lata szkolne, omawiając:

- w roku szkolnym 2010/2011 – opracowane przez pedagoga szkolnego Sprawozdanie z realizacji Programu profilaktyki za okres od września 2010 r. do czerwca 2011 r. oraz Sprawozdanie z pracy pedagoga i Sprawozdanie z pracy psychologa za ten sam okres,
- w roku szkolnym 2011/2012 – Sprawozdanie z pracy pedagoga w I semestrze roku szkolnego i takie samo Sprawozdanie z pracy w II semestrze oraz Sprawozdanie z pracy psychologa.

Żadne z wymienionych powyżej sprawozdań nie zawierało oceny opisanych w nim działań pod kątem osiągnięcia oczekiwanych rezultatów, zaś w odpowiednich protokołach Rad Pedagogicznych nie formułowano wniosków z ich analizy.

(dowód: akta kontroli, str. 244, 250-257, 258-264)

Ustalone
nieprawidłowości

Szkoła nie prowadziła ewaluacji SPP w zakresie działań dotyczących profilaktyki narkomanii.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Zdaniem Izby brak ewaluacji prowadzonej profilaktyki mógł mieć wpływ na rzetelność programowania działań w kolejnych latach. Ewaluacja SPP jest oceną wartości programu, udziela odpowiedzi na pytania dotyczące programu – np. kontynuacji zadań lub rezygnacji z niektórych i jest niezbędna do rzetelnej oceny jego funkcjonowania i planowania działań profilaktycznych na kolejne lata szkolne.

2.4. Podejmowanie działań interwencyjnych

Opis stanu
faktycznego

W okresie objętym kontrolą Szkoła nie stwierdziła występowania wśród uczniów zachowań wymagających działań interwencyjnych pracowników Szkoły określonych przepisami prawa⁶ i przyjętymi w Szkole procedurami postępowania. W związku z powyższym Szkoła nie podejmowała działań interwencyjnych.

(dowód: akta kontroli str. 150, 179)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

⁶ Par. 9 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem (Dz. U. Nr 26, poz. 226).

2.5. Organizacja i udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej

Opis stanu faktycznego

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w Szkole na rzecz uczniów, ich rodziców oraz nauczycieli została zorganizowana na zasadach określonych w przepisach rozporządzeń w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, w tym m.in. w formie indywidualnych porad i konsultacji dla uczniów, ich rodziców i nauczycieli⁷. Osobą odpowiedzialną za organizację pomocy psychologiczno-pedagogicznej był dyrektor, natomiast za jej udzielanie: pedagodzy szkolni (1), psycholog (1), nauczyciele oraz wychowawcy grup wychowawczych.

(dowód: akta kontroli str. 28, 44-47)

W związku z niestwierdzeniem przypadków używania narkotyków przez uczniów oraz zagrożenia uzależnieniem w okresie objętym kontrolą, nie udzielano pomocy psychologiczno-pedagogicznej w tym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 250-264)

Współpraca Szkoły z pracownikami Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Radomiu polegała głównie na umożliwianiu rodzicom udziału w zajęciach „Szkoły dla rodziców” oraz korzystania z konsultacji ze specjalistami Poradni. Warsztaty prowadzone przez pracowników Poradni w ramach „Szkoły” częściowo poświęcone zostały umiejętności budowania skutecznej komunikacji rodziców z dziećmi jako podstawy dla profilaktyki uzależnień.

(dowód: akta kontroli str. 151, 241)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia wdrażanie działań z zakresu profilaktyki narkomanii, mimo stwierdzonych nieprawidłowości polegających na niezrealizowaniu dwóch zaplanowanych w SPP działań dotyczących kontaktów uczniów z substancjami uzależniającymi oraz braku oceny skuteczności podejmowanych działań w skontrolowanym obszarze.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁸, wnosi o:

1. Formułowanie w SPP celów oraz zadań w sposób pozwalający na dokonanie oceny stopnia ich realizacji.
2. Realizację wszystkich zaplanowanych w SPP działań.
3. Dokonywanie oceny skuteczności podejmowanych działań z zakresu profilaktyki narkomanii.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia

⁷ W § 5 ust. 1. rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 r., które obowiązywało do 31 stycznia 2011 r. W § 6 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 17 listopada 2010 r., które weszło w życie w dniu 1 lutego 2011 r.

⁸ Dz. U. z 2012 r., poz.82

pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Warszawie.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 14 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, dn. 14 grudnia 2012 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Warszawie

.....
podpis